

TRIGLAVA

LETO IX.

1. SEPTEMBRA 1956.

ŠTEV.196.

ZAKONI DŽUNGLE

"Boj se nadaljuje..." Tako je v začetku maja v tem listu dopisnik iz Kanade zaključil svoj opis "nekrščanske džungle", v kateri se "dve slovenski katoliški nazorski skupini" dajeta med seboj. Ni bilo dovolj, da sta bili svoje boje znotraj cerkvene dvorane, v pevskem zboru, na gledališkem odru, pri dobrodelnem društvu in gledališkem listu. Kot poroča zdaj kanadska SLOVENSKA DRŽAVA, gre zdaj za ustanovitev nove kreditne zadruga v okviru slovenske župnije Marije Pomagaj.

Že leta 1953. je bila ustanovljena "Hranilnica in posojilnica Janeza Ev.Kreka v Torontu". Začeli so s 53 člani, a so v treh letih prišli na 292 zadrušnikov. Temu primerno so se tudi hranilne vloge dvignile: od 4.131 dolarjev v juniju 1953 na 91.543 dolarjev v letošnjem juniju. Posojil pa je zadruga dala doslej v zne = sku blizu 77.000 dolarjev. Že te številke pričajo o popularnosti te kreditne zadruge med torontskimi Slovenci in njihovem zaupanju v zavod.

Po prej omenjenem mesečniku posnemamo, da gre zdaj za ustanovitev konkurenčne kreditne zadruge. Vršil se je že pripravljalni sestanek v cerkveni dvorani, na katerem je govoril tudi slovenski župnik č.g.dr.Kolarič, ki je pozdravil ustanovitev nove hranilnice. Glavno besedo pa je imel g.Markež, ki je pred tem izsto = pil iz Ev.Krekove Hranilnice.

Ustanovitev novega kreditnega zavoda med begunskimi Slovenci ne bi bila nič negativnega, če bi bili izpolnjeni pogoji. Vsaka zdrava in lojalna konkurenca je pozitivna, ker po eni strani razbija monopolizem, po drugi strani pa prav zaradi tega vnaša v javne posle večji čut za odgovornost in solidnost. Iz teh razlogov bi odklanjali precej alarmantno pisanje DRŽAVE okoli tega.

Toda gre za izpolnitev gotovih pogojev in za upoštevanje posebnih okoliščin. Ves ta problem leži v tem, če je med torontskimi Slovenci prostor za dva kreditna zavoda. Po DRŽAVI sodeč je tajnik Ev.Krekove hranilnice zvedel "iz uradnih virov", da se organizira nov kreditni zavod "v okviru župnije Marije Pomočnice Kristjanov". Če to drži, potem dvomimo, da bi mogli dve hranilnici-posojilnici propevati v tako majhnem območju, kot ga tvori župnija. Več kot gotovo se zdi, da bo ena hirala. Z ozirom na to je strah Ev.Krekovcev upravičen, saj je jasno, da bi novo nastala hranilnica naperila svoje topove proti njim. Slejkoprej bi prišlo do nelojalne konkurence med obema zavodoma, z vso poplavo laži, obrekovanj in intrig ter z edinim namenom, da se onemogoči konkurenta. Prišlo bi pa lahko še do hujšega, česar se najbrž zdaj ne zavedajo ne eni ne drugi: v takšni nekrščanski džungli katoliških finančnih prepirov bi verjetno večina Slovencev izgubila zaupanje v slovenske denarne zavode in bi raje zaupala svoj denar - tujcu. Tako ne bi prišla na boben samo ena hranilnica ampak verjetno sčasoma kar obe.

Obstoja sicer še upanje, da iz vsega tega ne bo nič. Kot kreditni zavod je namreč že obstoječa Ev.Krekova Hranilnica registrirana v kanadski kreditni zvezi, ki izvršuje tudi nadzorne posle nad svojimi članicami. Jasno je, da je v interesu te zveze, da ščiti svoje članice in da ne dovoli nelojalno konkurenco, ki bi jih mogla ogrožati. Tako je prav mogoče, da bo zadnjo besedo imel tujec, ko sta že odpovedali slovenska zdrava pamet in čut za mero.

Seveda gre tudi tu - kot pri vseh ostalih primerih, naštetih v začetku - ne toliko za spor med Stražarji in Protistražarji kot predvsem za borbo med pristaši "Slovenske ljudske stranke" in onimi, ki se nočejo podrediti tej vesoljni klerikalni stranki. Stranki, ki se ne more zadovoljiti samo s političnim delokrogom, ampak hoče čisto po totalitarnih vzorcih obvladati "slovensko katoliško skupnost".

ki jo je sama ustvarila, pa vse mogoče druge organizacije tja do poslednje požar ne brambe, če bi ta imela kje kaj gasiti.

Uredništvo.

V DRUŠTVU NIČ NOVEGA...

Na pričetku naj povem, da nisem bil na občnem zboru Slovenskega Društva v Londonu in da vem o zadevi samo toliko, kolikor je poročal KLIC TRIGLAVA. Pač pa me celokupno vprašanje angleških Slovencev in njihovega nezanimanja za skupne stvari zanima.

Gotovo drži, da so po sredi vzroki objektivne narave, ki so Slovence nekam odtujili med seboj. Sem je treba šteti tako duhovne kot materialne činitelje. Še le ko se ljudje ustalijo, ko odplačajo prve dolgove ali pa zaživijo v lastnem domu, so voljniji za kakšno skupno delo. Seveda so izjeme, toda te le potrjujejo pravilo. Za gotove pomenijo tudi mešani zakoni problem.

Toda vse to se mi ne zdi bistveno, da ni Slovensko društvo uspelo. Poglavitni vzrok vidim v tem, da se društvo ni znalo približati ljudem, razumeti njihove potrebe in nagnjenosti, da jih ni znalo zadovoljiti in da je s tem zanje izgubilo smisel. In zaradi kakšnih osebnih muh ali intrig morda celo zaupanje.

Delokrog Slovenskega društva je sam po sebi zelo širok in praktično lahko zajame vse, razen politike in religije. Nesreča je v tem, da društvo tega ni storilo. Nekaj prireditvev na leto v Londonu ali kvečjemu še kakšnem drugem centru, - to je bilo praktično vse. Jasno je, da se ljudem ne zdi niti vredno niti potrebno, da bi samo za to morali biti člani in plačevati članarino. Društvo je preveč pričakovalo od njih, a jim je premalo dalo. Razna domoljubna gesla seveda več ne užigajo in zato je v tem pogledu vsak poskus že v naprej obsojen na neuspeh.

Ne da bi dolžil kogarkoli osebno ali kolektivno, mislim, da so društveni odbori kot takšni odpovedali. Niso pokazali dovolj pobude, niso raziskali terena, niso si prizadevali najti nerešena vprašanja, ki so se postavljala in se še vedno postavljajo pred angleške Slovence. Na desetine je vprašanj, ki zahtevajo odgovora. Res je, da bo en odgovor pogosto zanimal samo del Slovencev, toda v celoti bi mnogo odgovorov na mnoga vprašanja zadovoljilo veliko Slovencev.

Seveda bi se pa odbori morali stvari lotiti popolnoma na drug način, kot se je to dogajalo. Iz centrale se je hotelo preveč voditi, pa premalo razumeti in pomagati. Odbori se niso znali približati človeku, poiskati njegove kritične točke in mu svetovati ali pomagati. Tako so si pač ljudje iskali pomoči drugod, sosi pomagali sami in spoznali so, da gre tudi brez Slovenskega društva.

Odbori so dalje pričakovali od članov preveč. Inicijativa bi morala redno v prvi vrsti prihajati iz odbora in jo v drugi vrsti šele pričakovati od članov. In še ta poslednja bi pogosto prihajala samo, če bi jih odbor nekako izzval, da bi povedali svoje misli in želje.

Seveda imajo tudi odborniki svoje težkoče in svoj posel ter se ne morejo posvetiti v celoti skupnosti. Toda društveni odbor bi moral misliti na to dovolj zgodaj, da bi honoriral človeka, ki bi z ozirom na svoje sposobnosti in delavoljnost bil pripravljen žrtvovati nekaj časa za skupne stvari. Če bi se pokazal uspeh tega - in v to ne dvomim - potem bi bilo razumljivo dvigniti članarino in tudi izvedljivo bi bilo, če bi člani imeli od tega neko korist.

Zdaj po petih, šestih letih breziniciativnih odborov je seveda težko pridobiti nazaj sorazmerno večino nekdanjih članov in jim vliti zaupanje v društvo. Verjetno bi bilo treba nadčloveških naporov, da bi ljudje spet našli smisel Slovenskega društva. Ob skoro prazni blagajni je to še težje.

Do tu le splošne misli. Preidem na nekaj konkretnih zadev, ki bi po mojem mišljenju prihajale v poštev, da o njih razmisli odbor Slovenskega društva. Že prej sem nakazal, da eno ali drugo vprašanje ne zanima vseh članov ampak morda samo del majhen del. Toda veliko vprašanj z odgovori zanima veliko ljudi skupaj.

Če potujete na evropski kontinent in niste britanski državljani, vas britanski Domovinski urad preskrbi namesto s potnim listom s Potovalnim dokumentom, ki ga priznavajo skoro vse države tostran Železne zaves. Toda običajno potrebujete tudi vizo - vstopno ali prehodno - za deželo, kamor ste namenjeni. Zakaj ne bita ko vizo, običajno iz Londona, preskrbovalo Slovensko društvo in pri tem svojim članom zaračunalo nekaj malega za uslužnost, nečlanom pa recimo dvojno? Kolikšne vrednosti bi to bilo zlasti v primeru, kadar človek potrebuje več viz naenkrat in hi-

tro. Društveni uradnik v Londonu lahko to opravi v enem dopoldnevu - dočim utegne imeti zainteresirani mnogo težav bilo s časom bilo s stroški.

Letos maja je vlada Nemške federativne republike ukinila vize za Potovalne dokumente, če ti veljajo vsaj štiri mesece od vstopa v zapadno Nemčijo. Sijajna koncesija. Zakaj ne bi odbor Slovenskega društva dal pobudo za to, da se ta koncesija doseže tudi od drugih držav, n.pr. Belgije, Francije, Švice, Avstrije itd.? Kaj bi bilo treba storiti? Povabiti ostala drugonarodnostna podobna društva na po svet, da se izdela skupna prošnja na zadevne vlade, da tudi one sledijo zapadno-nemški vladi. Glavo grem staviti, da bi za to dobili podporo tudi nekaterih britanskih ustanov, ki se borijo za odstranitev umetnih pregraj med narodi (n.pr.: Zveza turističnih agencij, Evropski federalni pokret, britanska organizacija Združenih narodov itd.).

Za take in podobne akcije bi bilo dobro imeti neko stalno mednarodno konferenco raznih begunskih nepolitičnih društev, kakršno je Slovensko društvo, kjer bi si izmenjevali informacije in skupno iskali načina, kako olajšati življenje beguncev v Britaniji. Zakaj ne bi taka konferenca poskusila končno doseči ukinitve nekaterih delavnih omejitev, ki še veljajo za begunce-nedržavljanke? Poskusiti je treba.

Društvo je vendar kulturna ustanova

Ali so slovenske družine že kdaj dobile od Slovenskega društva enostaven a pregleden opis britanskega šolskega sistema, ki bo slej ko prej zajel slovenski naraščaj tu na otoku?

Sploh: Zakaj se ne bi Slovensko društvo posvetilo tudi vzgojnim vprašanjem? Vem za primere, ko bi matere požirale poljudna a sodobna vzgojna napotila pri vzgoji svojih otrok. Ne recite, da je vendar veliko knjig na razpolago in da lahko vsa ka slovenska mati tam najde pouk. Knjige so v knjigarnah ali knjižnicah - materam pa je treba dati direktno v roke konkretno napotilo, kako naj se loti svojega hlača. Nekaka "vzgojna posvetovalnica" ali podobno bi moglo biti koristno.

O nakupovanju hiš, posojil in podobno se je enkrat, dvakrat nekaj pisalo, to da površno in nestrokovnjaško, da se Bogu smili. Ali ni bila naloga Slovenskega društva, da tudi tukaj nudi stvarne, točne in podrobne informacije, kako in kaj? Ker jih ljudje niso dobili, so šli k angleškemu solicitorju, plačali seveda tako, toda na Slovensko društvo so se poživžgali.

Problem dvojezične vzgoje je menda enkrat načel KLIC TRIGLAVA. Slovensko društvo bi moglo preskrbeti strokovno mnenje o tem vprašanju, ki danes tare marsikatero slovensko družino. In ker ga ne zna rešiti odn. misli, da ga ni treba rešiti, otroci ne govorijo slovenski, čeprav sta oba roditelja Slovenca. In vendar ne gre pri tem samo za nacionalni moment ampak tudi čisto vzgojni, ko je ob dvojezični vzgoji otrok prisiljen več misliti in torej bolj vežbati svoje možgančke.

In še bi se dalo pisati. Takšna in podobna vprašanja naj bi obravnaval odbor, naj bi jih skušal rešiti, naj bi poiskal primerno osebo, ki bi prevzela posel in naj bi ji nudil primeren honorar, če bi to bilo treba. Koristnikom pa bi bilo treba seveda reči, da na svetu ni nič zastoj - in razumeli bi, če bi hoteli imeti korist.

V zvezi s tem bi še želel omeniti našega dušnega pastirja. Česa se že ni ta človek vsega lotil, ker se niso lotili drugi! Zakaj tako neposloven odnos med župnikom in društvenim odborom? Zakaj se ne bi dopolnjevala in zakaj ne bi duhovnik sedel v odboru in mu pomagal, ko že ima nekaj časa na razpolago, izkušnje, veliko potuje naokoli in bi lahko za društvo mimogrede opravil kako vlogo? Pa naj bi on dobil zadevni honorar, če prevzame v okviru društva kak posel.

Če je namen Slovenskega društva, da v tujini rešuje slovensko kri in pomaga svojim članom, potem praktično ni meja njegove dejavnosti. Toda posel je treba za grabiti z odprtimi očmi in z nekoliko več domišljije, kot pa se je to dogajalo v minulosti. Sicer bomo na prihodnjem občnem zboru spet čuli: v društvu nič novega!

P.

Začetkom avgusta je gostoval v Glydebournu jugoslovanski basist Drago Bernardič, ki je pel Serastra v "Čarobni piščali". Žal, njegovo petje je bilo tako nervozno, da ni napravilo bogve kaj kega vtisa, kljub drugače dobremu glasu.

Na mednarodnem festivalu narodnih pesmi in plesov v Llangollenu, severni Wales, je prvo nagrado za narodne pesmi prejel dvojni oktet iz Beograda. Prvo mesto za narodne plese so dosegli Španci, drugo Moravci in tretje Ukrajinci iz Manchestra.

R A Z G L E D I

Dokumenti o Jugoslaviji. - GG.D.Cvetković in dr.Č.Nikitović sta izdala v julijut. 1. nov zvezek (št.8.) pod naslovom "Razgovori v Berchtesgadenu". V uvodu pojasnjujeta, da je Vlada Sporazuma "sledila edino pravilno pot za rešitev naših za pletenih notranjih problemov in izognjenju katastrofi, ki je pretila državi od zunaj". Po njunem mišljenju je predstavljala "usvojitve Dunajskih protokolov politiko možnega, politiko tkzv. realizma v politiki, s ciljem da se država izogne vojni ob nepravem času in da se ji omogoči notranjo konsolidacijo".

Doslej objavljeni dokumenti in tisti, katere bosta gg.D.Cvetković in dr.Č.Nikitović še objavila, so morda točni. Trditev udeležencev v puču 27.marca, da je Jugoslavija kot nagrado za pristopitev k Trojnemu Paktu dobila Solun, je mogoče netočna. Morda je tudi točno, da je Cvetkovičeva vlada bila podvržena pritiskom in da ni imela nikakršnega drugega izhoda, toda vse to je bolj ali manj postransko, kajti vse to še ne more pomeniti, da je bil 27.marc kriv za vse nesreče, okupacijo, komunizem v Jugoslaviji itd. Vsekakor bi bilo dobro, ako pisca te brošure to že enkrat uvidita. S svojimi dokumenti jima je uspelo pojasniti v pogledu zunanje politike samo to, da onadva nista mogla drugače postopati in ju zato nima smisla obsojati.

Toda gre za nekaj več. Vprašanje namreč je: kakšno "legitimacijo" (da upora bimo priljubljen emigrantski izraz) je imela "Vlada Sporazuma"? Bila je instrument diktature kneza Pavla in kadarkoli je reševala "zapletene notranje probleme" je brez dvoma sledila "edino pravilno pot" - pot vsake diktature: brez naroda. Ta vlada ni uživala narodovo zaupanje, čeprav je uživala polno zaupanje kneza Pavla. Namestniški režim in Vlada Sporazuma sta bila nedemokratska, t.j. nista predstavljala naroda in nista odgovarjala narodu. A vlada, v katero narod nima zaupanja in ki brez posvetovanja z narodom rešuje "zapletene notranje probleme", ne more pričakovati, da ji bo narod to zaupanje dal ko bo reševala zapletene zunanje probleme... G.D.Cvetković in g.dr.Č.Nikitović bi napravila narodu in emigraciji veliko uslugo, ako bi pojasnila, z dokumenti ali brez njih, kdaj, kako in kje je vlada g.D.Cvetkoviča dobila narodovo zaupanje? Šele potem bi bilo mogoče obsoditi vse udeležence v puču 27.marca kot kriminalce, in to brez razlike.

Šest koles. - Glavni dokument nosi naslov "Razgovori v Berchtesgadnu". G.D.Cvetković popisuje te razgovore po spominu, ker so bile originalne beležke uničene za časa bombardiranja. Toda to zmanjšuje vrednosti dokumenta. Razgovori o odnosih med Jugoslavijo in Nemčijo so se začeli 28.novembra 1940. med Cincar-Markovićem, jugoslovanskim zunanjim ministrom, in Hitlerjem ter Ribbentropom. G.Cvetković pravi: "O potovanju Cincar-Markovića v Nemčijo ni bil izdan noben komunike, niti ni bila javnost o tem obveščena, ker je imelo povabilo nemškega zunanjega ministra neuradni karakter. Izmed tujih predstavnikov v naši državi smo o tem sestanku obvestili samo predstavnika Velike Britanije, g.Cambella"... To se mi zdi čudno in smešno! Smešen, naravnost brezsmiseln je razlog zaradi katerega narod ni bil obveščen o tem sestanku, čeprav se je tikalo njegove kože. A obveščen je bil britanski predstavnik kot da bi bila Jugoslavija navadna britanska kolonija! Teh par vrstic pojasnjuje v celoti stališče kneza Pavla in g.Cvetkoviča proti jugoslovanskim narodom.

Drugi sestanek je bil 16.februarja 1941, kateremu je prisostvoval tudi g.D.Cvetković, a tretji - s knezom Pavlom - 3.marca 1941. G.Cvetković podaja Hitlerjeve besede dobesedno (čeprav piše po spominu!). Hitler ni zahteval od Jugoslavije ničesar - niti vojaških oporišč, niti prehod skozi Jugoslavijo, niti železnic, niti lokomotiv. Zahteval je samo, da Jugoslavija pristopi k Trojnemu Paktu!... Da je g.Cvetković takrat verjel, da Hitler zares nič ne zahteva razen "formalne pristopitve k Trojnemu Paktu", ni čudno. Čudno pa je, da on v to verjame še danes!

V "dokumentu" zapada g.Cvetković v pesniško razpoloženje z opisovanjem nepomembnih podrobnosti: "Ko smo prispeli v Berchtesgaden, smo se odpeljali v avtomobilu s šestimi kolesi na vrh brega, kjer se je nahajala Hitlerjeva rezidenca. Hitler nas je pričakoval na stopnicah svojega dvorca... Konferenčna dvorana je bila ogromnih razmer, s preprosto rdečo preprogo na podu in izrednimi slikami na stenah, medtem ko je na sredi ob zidu stal ogromen doprski kip Bismarcka. Skozi velika okna je bilo mogoče videti veličastne Alpe pokrite s snegom..." Taki opisi ne spadajo v dokumente, razen ako nam želi g.Cvetković pojasniti, da je bil ob priliki podpisovanja Trojnega Pakta pod vplivom avtomobila s šestimi kolesi in rdeče preproge!

ČUDNA SO POTA USODE

V beograjski POLITIKI je bil 29. julija t.l. objavljen članek, ki meče zanima vo luč na početje sodnih oblasti v Jugoslaviji. Članek namreč govori o sodnem procesu bivšega političnega emigranta-kominformista Milutina Rajkovića, nekdanjega glavnega urednika jugoslovanskih oddaj Radia Prage in namestnika urednika časopisa NOV BORBA, ki so ga izdajali na Češkem kominformistični emigranti. Rajković sam je bil na Češkem od 1948 do 1955, ko se je prostovoljno vrnil domov.

"Ostal sem v emigraciji," je rekel obtoženi Rajković na sodišču, "z nazori, ki so se izkazali objektivno sovražni in zato sem se vrnil, da polagam odgovor." Izjavil je tudi, da je govoril in delal proti Jugoslaviji in socialističnemu redu v njej, a priznal je, da je v danih okoliščinah bilo težko ubrati kako drugo pot. Razen tega si ni izmišljal snovi o razmerah v Jugoslaviji. Črpal jih je več ali manj iz kominformističnega glasila ZA TRAJNI MIR ZA LJUDSKO DEMOKRACIJO. Toda kljub temu se je možak v polni meri zavedal svojih napak. "Ko sem se prepričal," je dejal, "da je vse to bila napačna informacija, in to je bilo po Kruščevem obisku v Beogradu, sem videl, da mi ni ostalo nič drugega kot pa da grem na Javno Tožilstvo ter da prosim, da me sodijo, ker sem prišel na pozicije izdajalca."

Kaj naj bi navaden čitatelj pričakoval od sodišča? Rajković gotovo ni mogel drugega storiti kot pa to, kar so mu rekli, sicer bi lahko izgubil glavo ali pa se znašel v kakem sibirskem taborišču. Ni si izmišljal pravljič, več ali manj je prepisoval snov iz drugih časopisov, sicer pa je o razmerah v Jugoslaviji gotovo pravil resnico. Ko so se odnosi z Jugoslavijo in ostalimi vzhodno-evropskimi državami nekoliko uredili, se je takoj vrnil domov. Kot pravi komunist je po Bulganinovem in Kruščevem obisku Jugoslaviji takoj uvidel, da je na Češkem grešil in napotil se je na Javno Tožilstvo. Na Zapadu bi gotovo poklicali zdravnika, da mu žaka pregleda. Toda doma te stvari vzamejo bolj resno. Obsodili so ga na osem let zapora. Dejstvo, da se je skesal so mu šteli kot olajševalno okoliščino, dejstvo pa da se je boril s partizani že od 1941. leta dalje, pa so mu šteli kot oteževalno okoliščino, kajti kot je pribil državni tožilec: "Obramba obtoženega, da je vse delal v zablodi, sodišče ne more sprejeti, ker se je on udeležil revolucije že od 1941, aktivno delal na izgradnji dežele in vedel, po kateri poti gre naša država!"

Vsekakor neodpustljiv greh s strani dobrega komuniste, toda kakšne perspektive se odpirajo emigrantom od 1945. leta in sploh takim, ki so bežali na Zapad! Ker se niso borili pri partizanih, niso pomagali pri izgradnji naše dežele in ker jim nikakor ni jasno, po kateri poti hodi naša ljuba Jugoslavija, se lahko takoj vrnejo. Sodišče jim bo to dejstvo, kot vse kaže, vzelo kot olajševalno okoliščino, vsaj če se vrnejo v Beograd. Mogoče gledajo na te stvari drugače v Ljubljani ali Mariboru. Decentralizacija državnega aparata je morda le odigrala svojo vlogo.

P.B.

RAČUNI BREZ KRČMARJA ?

Kmetijska proizvodnja na široki osnovi, ki naj zadovolji potrebe domačega tržišča in predelovalne industrije, je možna samo, ako so za to dani gotovi pogoji. Ti pogoji so organizacijske in produkcijske narave, kakor tudi modernega pogleda proizvajalcev samih. Tak pogled, ne samo na področju kmetijstva, pa so marksisti smatrali, da se da doseči predvsem z uvedbo gotovega sistema. Za marksiste sistem izpreminja poglede in odnose med ljudmi in ne obratno: da pogledi in odnosi med ljudmi narekujejo sistem. Zato so se in se še uvajajo sistemi v komunističnih deželah, ki so ljudem tuji - čeprav imajo teoretično morda veliko bodočnost. Ker jih ljudje ne razumejo, se pojavlja podtalni odpor in v najboljšem slučaju pasivna rezistenca, ki sistem zavira in ustvarja na gotovem področju popolni zastoj. Prva reakcija komunističnega režima je običajno teror in prisilne administrativne mere, ki pa ne morejo nadomestiti prostovoljnega in s tem produktivnega sodelovanja pri izgradnji sistema. V Rusiji je ta proces stal na milijone življenj med kmečkim prebivalstvom, medtem ko je na Kitajskem ta proces sedaj šele v razvoju. V Jugoslaviji je do zmešnjave v pogledu linije, ki naj bi jo režim zastopal v kmetijstvu - kakor tudi v procesu industrializacije, prišlo kmalu po prelopu z Moskvo 1948. leta. Z dvomi v obstoječi sistem v Sovjetski Zvezi so se pričeli porajati tudi dvomi, ali je možno sovjetski sistem v kmetijstvu presaditi in avtomatično uporabiti v Jugoslaviji, zlasti še, ker je Jugoslavija bila osvisna

od kmetijske proizvodnje tako v domačem kot izvoznem pogledu in bi vsako nadalj ne administrativno upravljanje v kmetijstvu, ki je - kot je bilo pričakovati - vzbudilo odpor in pasivno rezistenco med kmeti, zavrlo sposobnost režima za nadaljno finansiranje industrializacije in v končni liniji spravilo na beraško pialo tako kmeta kot delavca, a s tem ustvarilo nevarno ozračje za komunistični režim, ki se - zaradi svojih stikov z Zapadom - ni drznil več opirati zgolj na surovo silo.

Uvajanje kolhozništva je prenehalo in tkzv. delavne zadruge so pričele razpadati. Kmetje so dobili pravico, da iz zadruga izstopijo in da se povezujejo s pomočjo splošnih kmetijskih zadrug v svrhu nabave reprodukcijskih sredstev in odkupa svojih proizvodov. Ako bi se želel zadržati na razvoju dogodkov, ki so se odigrali od takrat, vključno vse poskuse režimskih ljudi, da še vedno igrajo vlogo biričev na vasi in poneverbe, ki so jih na široko vršili vsi mogoči kupci in posredniki kmetijskih proizvodov, kar je vse vodilo k pomanjkanju poljedeljskih proizvodov na tržišču in astronomsko visokim cenam, bi verjetno moral napisati kar celo knjigo. Toda to ni namen tega prikaza. Želel bi samo, da dam sliko položaja, kot je sedaj in opišem namene, ki jih ima režim za bodočnost.

Do pred kratkim sta obstojala na slovenski vasi dva tipa "socialistične izgradnje kmetijstva": splošna kmetijska zadruga in državno kmetijsko posestvo. To poslednje razpolaga z zemljiščem, ki je svoje čase pripadalo razlaščenim "veleposestnikom" in ki je bilo vključeno v tkzv. "splošno ljudsko premoženje" na uporabo bivšim kmečkih delavnim zadrugam (ki še obstojajo v nekaterih predelih Jugoslavije, zlasti v Vojvodini), in pa z zemljiščem, ki je bilo odkupljeno od privatnih kmetov po zakonu o zemljiškem maksimumu. Takih posestev je v Sloveniji okrog 150 s približno 230 ha obdelovalne zemlje vsako, od katerih pa je samo 89 ha njiv. Med njimi jih je komaj kakih 80, ki v neki meri delujejo, medtem ko vsa ostala čakajo na organizacijo. Državna posestva delujejo po istem principu kot vsako drugo gospodarsko podjetje, a so zaenkrat še daleč prej kot pa rentabilna, čeprav bi morala nuditi privatnemu kmetu vzgled vzornega gospodarstva. To seveda nujno ne pomeni, da je pravilnejše vztrajati pri stari obliki kmetovanja na naši vasi, ampak da se mora na državnem posestvu marsikaj popraviti, kar trenutno povzroča izgubo in posestvo postaviti na solidne noge. Tega pa ne bo niti pri državnih posestvih niti pri kmetijskih zadrugah, dokler njihovi uslužbenci ne bodo imeli vsaj osnovnega znanja o kmetijstvu.

Funkcija zadruga

Toda državna posestva niso toliko važna za "socialistično izgradnjo vasi", ker nimajo neposrednega stika s privatnimi proizvajalci, ki še vedno držijo v rokah večino obdelovalne zemlje. Pozornost režima je predvsem osredotočena na kmetijske zadruga, ki so lansko leto odkupile in posredovale 70 odstotkov vseh pri delkov, ki so jih privatni kmetje imeli na prodaj.

Ker si režim dolgo časa ni bil na jasnem, kako naj organizira zadružništvo, ki naj bi po eni strani odpravilo "privatno-kapitalistične odnose" na deželi, tj. oslabilo samostojnega kmeta in ga v najboljšem slučaju napravilo odvisnega od "sistema", a po drugi strani dvignilo kmetijsko proizvodnjo, so se kmetijske zadruga omejevale zgolj na odkup poljedeljskih proizvodov in na oskrbovanje proizvajalcev z raznimi potrebščinami, med katere so v zadnjih letih spadali celo kmetijski stroji in denarni krediti namenjeni v prvi vrsti "socialističnemu sektorju". Na ta način so zadruga začele igrati samo trgovsko in posredovalno vlogo, brez da bi vplivale na "socialistično preobrazbo" vasi in kmetovanja. In ker so se trgovski posli bolje obnesli, ako je zadruga imela v svojem delokrogu večji teritorij, so se nekatere zadruga začele združevati, a druge, ki so obstojale v trgovsko nerentabilnih krajih, so prenehale obstojati. Tako je število zadrug padlo od 833 koncem 1953 leta na 715 koncem lanskega leta.

Izgleda pa, da bo tej ozki dejavnosti kmetijskih zadrug sedaj odklenalo. Kot sem že poročal začetkom leta, je Kardelj na okrajni partijski konferenci v Novem Sadu napovedal reorganizacijo zadružništva v cilju dviga kmetijske proizvodnje in konec podpiranja privatnega kmeta skozi zadruga. Režimu gre najboljša živce dejstvo, da so se nekateri privatni kmeti dokopali do kmetijskih strojev, kateri bi morali ostati "socialistična lastnina" in služiti kot neke vrste pritisk na privatne kmete, da se v zameno za uporabo teh strojev podvržejo gotovemu proizvodnemu planu. Zato je režim upeljal visoke davke na "osnovna sredstva", t.j. na stroje, podobno davkom na taka sredstva v industrijskih podjetjih, da bi s tem "dokazal" kmetu, da se mu ne izplača posedovati takih strojev za njegov

način drobnega kmetovanja. Z ozirom na velike investicije, ki so v načrtu zadvig kmetijstva, se režimu zdi, da je sedaj najprimernejši čas, da se že v samem začetku reši tudi ta problem in določi funkcija kmetijskih zadrug.

Kmetijske zadruge naj bi se v bodoče pečale s proizvodnjo semen trsnega in drevesnega materiala, organizacijo plemenitnih postaj, službo zaščite rastlin, traktorskim oranjem, melioracijo, organizacijo zbiralnic in skladišč ter odkupom, oskrbo z reprodukcijskimi sredstvi, investiranjem v stroje in opremo, prevoznimi sredstvi, predelovalnimi obrati in slično. Vsaka zadruga naj bi imela odseke za razne panoge proizvodnje in izdelovala perspektivne proizvodne plane v skladu z lokalnimi pogoji in zadružnimi skupščinami, ki jih tvorijo člani zadruge. Kmetijske zadruge imajo trenutno 126.360 članov, od katerih je okrog 89.000 kmetov odn. 62 odstotkov vseh kmečkih gospodarstev. Dobiček zadruge se deli med člane. Taka dejavnost zadruge bi po eni strani koristila proizvajalcem, po drugi strani pa bi njihovo proizvodnjo usmerjala v skladu s planom, na podlagi katerega bi državam gla delati gotove zaključke in načrte za bodočnost.

Zvezo med posameznimi zadrugami in tržiščem bi oskrbovale tkzv. poslovne zveze, ki bodo organizirane po glavnih dejavnostih, kot n.pr. kmetijsko-proizvajalna poslovna zveza, poslovna zveza za blagovni promet, hranilna služba, poslovna zveza za gozdarstvo itd., ki bi vključevale poleg mehanizacije še ustanavljanje raznih predelovalnih obratov, proizvodnjo reprodukcijskih sredstev in sploh to, kar kmetijske zadruge potrebujejo za uspešno funkcioniranje.

Sredstva so na razpolago

Kot zagotavljajo pri republiški vladi v Ljubljani, reorganizacija zadružništva in kmetijske proizvodnje na gornji osnovi nima namena odpraviti s sveta pri vatnega kmeta, marveč pripraviti ga do tega, da bo skupaj z drugimi kmeti sodeloval v neki načrtni proizvodnji, ki bo dvignila nivo sedanje proizvodnje in dala dovolj pridelkov za domači trg, surovin za predelovalno industrijo, in presežek za izvoz. Glede na to, da ima država sedaj na razpolago tovarne za kmetijske stroje, ki morejo nuditi takoj 15.000 ton strojev in 2.000 traktorjev, ter industrijo fosfatnih in dušičnih gnojil, katere zmogljivost je okrog 230.000 ton na leto, medtem ko se bo uvoz vseh teh sredstev š vedno nadaljeval do izgraditve novih to varn doma, je možno pričeti s pospešeno proizvodnjo v kmetijstvu. Kot sem že poročal, bo Jugoslavija uvozila v naslednjih 10 letih 6.000 Fergusonovih traktorjev iz Anglije, od katerih jih bo prispelo že letos 1.100. Okrog 900 traktorjev bo prišlo do konca leta iz Češkoslovaške. Zadružne zveze imajo sedaj največje skrbi s strokovnim osebjem, katerega silno primanjkuje, in z organizacijo mehaničnih delavnic, ki bodo oskrbovale in popravljale stroje in traktorje. Predvidevajo, da bodo imeli za časa zime dovolj časa, da uvedejo tečaje za traktoriste in mehanike, kakor tudi da poskrbijo za agronome in inženirje, ki bodo pazili na uporabo in vzdrževanje strojnega parka ter izdelovali načrte za melioracijska dela.

Jugoslavija, ki stalno jamra o pomoči nerazvitim deželam, bo prihodnje leto dobila od Organizacije Združenih Narodov okrog 665.000 dolarjev tehnične pomoči, od katere 300.000 dolarjev bo namenjenih kmetijstvu. Ta sredstva je jugoslovanska kmetijsko-gospodarska zbornica že razdelila in sicer 55.000 dolarjev za izboljšanje semena žita, 35.000 dolarjev za kemizacijo, 33.500 za namakalna dela, 32.000 za mehanizacijo, 22.000 za gozdarstvo, po 17.000 za živinorejo in veterinarstvo ter 12.000 dolarjev za zaščito rastlin. Okrog 75.000 dolarjev pa bodo porabili za bivanje 18 tujih strokovnjakov, a 126.000 dolarjev za specializacijo 70 jugoslovanskih kmetijskih izvedencev v inozemstvu. Poleg gornjega bodo Združene države dale Jugoslaviji še 350.000 dolarjev, Velika britanija 25.000 funtov in Francija 5 milijonov frankov.

Se eno stvar se mi zdi vredno, da omenim. V Jugoslaviji obstoja danes že ne koliko tovarn za predelavo poljedeljskih pridelkov, ki potrebujejo surovine. Njihovo število bo polagoma naraščalo in to bo nudilo proizvajalcem zagotovljeno tržišče in obenem zaposlilo odvišek delavne sile s podeželja, ki se je danes vsi otepajo. S povečano mehanizacijo v kmetijstvu bo ta odvišek še narasel, a s postopno industrializacijo dežele se bo spremenila tudi struktura prebivalstva. Med tem ko se je pred vojno bavilo s poljedeljstvom 76% prebivalstva, se je koncem 1953. leta bavilo le še 61%.

Kot vidimo, načrti so lepi in daljnosežni - a končno besedo bodo imeli pač rezultati, ko bodo poznani.

(ds)

PISMA UREDNIKU

G.urednik! K članku "Titovski pritisk na begunce" (KT 183) bi osebno želel poučariti, da so izjave, o katerih je v članku govora, potrebne angleškim diplomatskim predstavništvom v Jugoslaviji zaradi izdaje britanskih viz in se jugoslovanskih oblasti prav nič ne tičejo. Od oblasti doma je pač odvisno, če izdajo potni list in vizo za odhod iz Jugoslavije, a se ne bi smele vtikati v dokumente, ki njim niso namenjeni.

Sl. ni izrecno povedal, če jugoslovanska ambasada potrjuje originalna potrdila, ki so namenjena angleškim konzulatom v Jugoslaviji ali duplikate teh potrdil. To bi bilo izredno zanimivo vedeti. Če ambasada potrjuje samo duplikate, potem je jasno, da se v polni meri zaveda, da nima pravice pritiskati pečatov na dokumente, ki se je ne tičejo.

Glede namena te poteze se strinjam s Sl. Moje mnenje je, da hoče ambasada iz vleči čim več podatkov iz ljudi samih, n.pr. kje žive, koliko jugoslovanskih emigrantov še živi tam, kje se zbirajo, kdo jih zbira, in podobno. Uslužbenci, vajeni takega zasliševanja, morejo izvlči iz lahkovernih ljudi mnogo.

Drugi razlog pa je gotovo finančne narave. Baje je treba za tako potrdilo plačati 14 in pol angleških šilingov, kar je precejšnja vsota in masten zaslužek za potrdilo, ki ga ambasada sploh nima pravice izdati. Od kod pa more vedeti, koliko prosilec zasluži, koliko denarja ima prihranjenega in ali lahko vzdržuje goste iz Jugoslavije?

Po mojem mnenju je ta najnovejša praksa čisto navadno ropanje. Vsi Jugoslovani, ki so že postali angleški državljani, bi morali takoj stopiti v stik s svojimi narodnimi poslanci in to najnovejšo početje jugoslovanske ambasade prinesti na svetlo. Ljudje pa, ki nameravajo prositi za taka potrdila, pa bi morali najpreje razgovarjati z znanci, s katerimi žive v istem kraju in ugotoviti, kaj smejo povedati in kaj ne. Zanikati, da sploh kakega drugega Slovenca poznajo, bi bilo neumno, ker oblasti doma itak vedo za ljudi, ki žive v raznih krajih Anglije. A drugih podatkov ni treba dajati.

A.B.

JUGOSLOVANSKA KRONIKA

V prvem polletju letošnjega leta je plulo skozi sueški prekop 32 jugoslovanskih ladij, kar je stalo 42.579 egiptovskih funtov. Računajo, da bo letos plulo skozi kanal okrog 70 jugoslovanskih ladij.

Indija je predlagala Jugoslaviji ustanovitev jugoslovansko-indijske pomorske družbe. Podoben predlog je dala tudi Sirija.

Združene države ne bodo izvozile v Jugoslavijo nobenih jet-letal v teku tega in prihodnjega leta. To je posledica ustavitve ameriške vojaške pomoči. Čeprav število jet-letal, ki jih je Amerika poslala Jugoslaviji doslej ni poznano, je uradno potrjeno, da so pred ustavitvijo pomoči poslali v Jugoslavijo v teku tega leta 6 jet-letal.

Jugoslovanski listi objavljajo vest o prepovedi komunistične partije v Zahodni Nemčiji kot "nedemokratični ukrep" in opozarjajo na podobni razvoj dogodkov v Nemčiji tik pred prihodom Hitlerja 1933. leta.

V Jugoslaviji se je mudila ameriška trgovinska delegacija, ki skuša doseči večji izvoz jugoslovanske robe v Združene države.

Predstavniki kmečkih delavnih zadrug so odšli na obisk kolkozov v Sovjetsko Zvezo.

V Kranju se vrši že četrto leto mednarodni seminar študentov kvekarskih organizacij. Udeležuje se ga 33 udeležencev iz 24 držav.

Okrog 300 slovenskih študentov je prebilo poletje v študentskih taboriščih in na seminarjih v tujini. Tako v Zahodni Nemčiji, nordijskih deželah, na Nizozemskem, v Švici, Izraelu in Egiptu.

Turistična sezona v Jugoslaviji je letos slabo uspela in število tujcev je bilo znatno nižje od lanskega leta. Vzrok je predvsem v povečanih cenah po hotelih, medtem ko so hoteli v Italiji in Avstriji svoje cene znižali.

IZPREMEMBA NASLOVA KLICA TRIGLAVA

Cenjene sodelavce, naročnike in prijatelje opozarjamo na novi naslov KLICA TRIGLAVA, ki je sedaj:

BM/TRIGLAV, LONDON, W.C.1.

Ta naslov ne velja za redakcije časopisov, s katerimi uprava zamenjuje KLIC TRIGLAV A. Časopise opozarjamo, da za zamenjavo še vedno velja dogovorjeni naslov. - KLIC TRIGLAVA izdaja SLOVENSKA PRAVDA. Njeno mišljenje predstavljajo samo oni pripevki, ki so podpisani od Izv.Odbora. - Naročnina: 24/- letno, 6/- četrtno.